

6.4 Бірлесіп оқыту арқылы бастауыш сынып мұғалімдерінің сындарлы дағдыларын дамыту құрылымы

Мақалада қазіргі бастауыш сынып мұғалімін инновациялық құралдармен кәсіби даярлау мәселелері қарастырылады. Зерттеудің мақсаты оқытудың бірлескен әдістерін пайдалана отырып, болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің сындарлы дағдыларын қалыптастыру және дамыту моделін әзірлеу және оның мұғалімнің кәсіби дағдыларына әсерін талдау болып табылады.

Бірлескен оқыту әдісі жалпы коммуникативті контекстке батыруды ескере отырып, мәселені бірлесіп шешуді қамтиды.

Әзірленген модель конструктивті дағдыларды оқыту кезеңдерінде аудиториялық және сыныптан тыс ынтымақтастықты қамтиды. Оқытудың құрамдас бөліктерінің бірі-оқу материалын жобалау дағдыларын қалыптастыру. Оқу материалын құрастыруда ынтымақтастықты пайдалану болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінде сындарлы дағдыларды қалыптастырудың маңызды және тиімді әдісі болып табылады.

Педагогика саласында білікті мамандарды даярлау мемлекеттік білім беру жүйесінің басты проблемаларының бірі болып табылады.

Бастауыш инновациялық мектеп заманауи технологияларды енгізумен және оқыту әдістерін дамытумен сипатталады, бұл бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби дайындығына қойылатын талаптарды арттыруды талап етеді. Қазіргі жағдайда мамандарды даярлауға қойылатын талаптар жылдан жылға артып келеді. Бұл білім беру саласындағы болашақ мамандарға да қатысты. Ресейлік білім беру жүйесі университет түлектерінің жоғары кәсіби бағдарымен сипатталады. Мұғалімдерді даярлау саласындағы өзгерістер тек кәсіби құзыретті ғана емес, сонымен қатар оқу материалын өз бетінше құрастыруға және үздіксіз өз бетінше білім алумен айналысуға қабілетті мамандарды (бастауыш сынып мұғалімдерін) даярлауға байланысты мәселелерді қозғады, бұл зерттеудің өзектілігін анықтады [214].

Қазіргі жағдайда болашақ мамандардың маңызды дағдысы конструктивті дағдылар болып табылады. Конструктивті дағдыларға мұғалімнің жаңадан құрылған оқу пәндері бойынша материалды таңдау және құрылымдау қабілеті, сондай-ақ таңдалған материалдың оқушылардың белгілі бір қасиеттерін дамытуға әсерін ескере отырып, алдағы сабақта оқу және Оқу ақпаратының мазмұнын таңдау және құрылымдау жатады. Сондықтан болашақ мамандардың сындарлы дағдыларын дамыту мәселесі қазіргі дидактикада бірінші орынға шығады. Шын мәнінде, университеттерде болашақ мамандарда осы дағдыларды жүзеге асырудың нақты моделі жоқ. Мақсатқа жетудің ең ыңғайлы құралы- конструктивті дағдыларды дамытуда бірлескен әдістерді қолдану [215, с.98].

Бірлескен оқыту мәселені шешуде немесе жаңа өнімді әзірлеуде студенттердің бірлескен командалық жұмысын қолдануды қамтиды. Бұл жағдайда студенттер әріптестерімен өзара әрекеттесуге, идеяларын ұсынуға және қорғауға, тұжырымдамаларды таңдауда сенім мен күмәнмен алмасуға мүмкіндік алады. Сонымен қатар, ынтымақтастық болашақ мұғалімдердің әлеуметтік, танымдық және эмоционалды тұлғасын дамытуда шешуші фактор болып табылады.

Ынтымақтастық стратегиясы бес негізгі элементтен тұрады:

1. тікелей өзара әрекеттесу;
2. әлеуметтік дағдыларды дамыту;
3. жеке жауапкершілік;
4. оң өзара тәуелділік;
5. ақпаратты өңдеудің ең жақсы дағдылары.

Бірлесіп оқытуды ұйымдастыру студенттердің дағдыларын үйлестіруге және олардың құзыреттерін бекітуге ықпал етеді. Бұл, әрине, стратегиялық актив болып табылатын құзыреттерді қалыптастыру кезінде жұмыста қолданылатын білімнің өсуіне ықпал етеді. Бірлесіп оқыту процесінде білімді біріктіру және жеке оқу ортасын құру және білімді құзыреттілікке интеграциялау арқылы "оқытудың табиғилығы" әсері жасалады. Оқытудың ашық және жабық түрлерінің үйлесуі болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің білім беру

процесінде тиімді әлеуметтік өзара іс-қимыл мен шығармашылық белсенділікті ынталандыруға ықпал етеді. Бірлескен әдістерді қолдану бірнеше ішкі процестерден тұрады, олар ауысу процесін қамтиды: ашық білім жасырын (сыртқы); жасырын (әлеуметтену, біріктіру); жасырын ашық.

Барлық ішкі процестер тәжірибе алмасуға ықпал етеді, оның барысында психикалық модельдер мен техникалық дағдылар қалыптасады. Олар бастауыш сынып мұғалімдерінде конструктивті білімді қалыптастыру моделінің негізгі элементтерін құрайды.

Модельге топтық жобаларды пайдалану, бірлескен даму, желілік өзара іс-қимыл және т.б. кіреді. бірлескен оқытудың ерекшелігі-оның уақыт бойынша ұзақтығы, бірақ сонымен бірге бір-бірімен және оқытушымен қарым-қатынасқа тұрақты қол жетімділікті сақтау [217]. Бұл факт болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінде сындарлы дағдыларды дамыту моделін қалыптастыруда осы әдістерді қолданудың орындылығын анықтады. Бұл дағдылардың ең толық ашылуы 1-кестеге сәйкес біздің құрылымымыздың негізін құрайтын жобалық өзара әрекеттестікте көрсетілген.

1 кесте. Болашақ мұғалімдердің сындарлы дағдыларын дамыту құрылымы

Жоғарыдағы диаграмма модельдің әр компонентінің негізгі көрсеткіштерін егжей-тегжейлі көрсетеді. Мотивациялық компоненттің жалпыланған көрсеткіші болашақ мұғалімдерді психологиялық-педагогикалық даярлау болып табылады. Когнитивті компоненттің интегративті көрсеткіші болашақ мұғалімдердің сындарлы іс-әрекетке теориялық дайындығы болып табылады. Жобалық компонент болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің конструктивті қызметке жобалық дайындығын қорытындылайды. Модельдің танымдық компонентін жүзеге асырудың ең қолайлы әдістері мен формалары:

1. модельдеу, рөлдік ойындар, ми шабуылы, диалогтар мен форумдар сияқты дәстүрлі емес әдістерді қолдану;
2. жобалау қызметі;
3. мультимедиялық визуализация құралдарын пайдалану;
4. шешім қабылдау қабілетін дамытуға ықпал ететін іс-шараларға дайындық;
5. студенттердің фронтальды өзін-өзі талдау, процессаралық және процессаралық жұмыс әдістерін қолдану.

Бұл әдістерді қолданудың негізгі мақсаты-шығармашылық қабілеттерін жандандыру және конструктивті дағдыларды дамыту. Біздің модель үшін ең инновациялық және студенттерге бағытталған жобалық оқыту әдістері таңдалды.

Жобаны оқыту жүйесінің негізін американдық ғалымдардың жұмыстары құрады: Д. Дьюи, В.А. Лай, Э. Торндик. Жобалық өзара әрекеттесу әдісі бүкіл студентті таным процесі жүретін зертхана ретінде пайдалануды қамтиды. Білім беру процесінде жобалық оқыту ерекше жағдайлар жасауды қамтиды, онда студенттер әр түрлі көздерден қажетті білімді өз бетінше және ықыласпен алады, зерттеу дағдылары мен жүйелі ойлауды дамытады, оларды танымдық және практикалық мәселелерді шешуде қолдануға үйренеді. Бұл зерттелген материалға сәйкес жоба бойынша жұмыс жасау кезінде студенттің іс-әрекетін тәуелсіз таңдауды білдіреді, бірақ оның шеңберінен шығу мүмкіндігі қалады. 2-

кестеде көрсетілгендей жобалық қызметтің келесі компоненттерін бөлуге болады.

Кесте 2. Жобалау қызметінің компоненттері

Жобалау қызметінің компоненттері
1. Мәселені талдау 2. Диагнозды тақырыбында 3. Мақсат қою 4. Тапсырмаларды анықтау 5. Кіру құралдарын таңдау 6. Жобаны ресурстық қамтамасыз етуді талдау 7. Ақпаратты іздеу және өңдеу 8. Алынған нәтижелер мен қорытындыларды бағалау 9. Нәтижелерді таныстыру және талқылау

Құрылымдық дағдылардың құрылымы мен мазмұны болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың қолданылатын принциптерімен анықталады [218]. Біз білім беру процесінің әдістемелік компоненттерін құруға мүмкіндік беретін алты негізгі принципті бөліп көрсете аламыз:

1. бастауыш білім беру принципі-бастауыш мектеп үшін жеткілікті білім деңгейінің қажеттілігі;

2. Интеграция принципі-бастауыш мектеп пәндерін біріктіру арқылы материалдарды жобалауды білдіреді;

3. рефлексия принципі-оқушылардың оқытушылардың жеке тәжірибесі мен тәжірибесін талдау;

4.схемалық принцип - сабақтарда графикалық компоненттерді қолдану қазіргі студенттердің мәтіндік ақпаратқа төмен сезімталдығын талап етеді.

5. жүйелілік принципі-оқу процесінде қиындықтарды біртіндеп арттыру және сындарлы дағдыларды жинақтау болжанады;

6.дараландыру принципі-болашақ бастауыш сынып мұғалімдерін оқытудың өзіндік білім беру траекториясын құру мүмкіндігін анықтайды.

Бірлесіп оқытуда жобалық оқыту әдісінің кейбір әдістерін қарастырайық. Дизайн әдісінің әдістері төрт-бес адамнан тұратын жұптарға немесе шағын

топтарға біріктіруді қамтиды. Спенсер қаған бірлесіп оқытудың мынадай әдістерін ұсынды:

1. "жұпта ойлау" әдісі студенттерге ойлар мен ойларды жазу арқылы шешім табуға мүмкіндік береді. Бөлінген уақыттан кейін студенттер өз идеяларын айтады. Содан кейін мұғалім бірлесіп тұжырымдалған жауаптың жариялануын талап етеді.

2. "зигзаг" қабылдау-топтың кейбір мүшелері бір уақытта бір тақырыпта жұмыс істейтін екі топтың мүшелері (үй және сарапшы). Сарапшылар тобында ол жаңа материалды зерттеп, содан кейін оны өз тобының мүшелерімен талқылайды. Талқылау соңында сарапшылар тобы оқушының үй тобына қайтаратын логикалық құрылған сюжетті және талқыланатын тақырыпты түсінуге бағытталған негізгі сұрақтарды дайындауы керек. Топқа оралғаннан кейін студент жобалық топтағы жетістіктер туралы айтып, түсініксіз сәттерді түсіндіреді.

3. "Кері Зигзаг" Жасаңыз.;

4."Зигзаг 2" Алыңыз.

Жалпы жетістікке топ мүшелерінің өзара әрекеттесуі арқылы қол жеткізіледі:

- Ақпарат алмасу;
- Қолдау көрсету және алу;
- Кері байланыс;
- Күш-жігерді жандандыру;
- Жетістіктермен алмасу;
- Тұлғааралық қатынастар;
- Топтың тиімділігін арттыру туралы қамқорлық жасаңыз.

Әлеуметтік тәуелділіктің сандық технологиялар негізінде жүргізілетін топтық ынтымақтастыққа оң әсері белгілі. Бұл бірлескен оқыту жағдайында жоғары нәтижелерге қол жеткізу үшін бейресми әлеуметтенудің маңыздылығын көрсетеді.

Осылайша, оқу материалын жобалау дағдыларын дамыту білім мен дидактикалық материалды ұсынудың әртүрлі формаларын біріктіруді қамтиды. Оқу материалын құрастырудың негізгі кезеңі зерттелетін ақпараттың ішкі мағыналық байланыстарын анықтауға бағытталған оқу материалын құрылымдау болып табылады [216, 24 б.].

Әзірленген модель бірнеше кезеңде жүзеге асырылады [219]: бастапқыда жоба бастамасы пайда болады (бастапқыда оқытушыдан); содан кейін жоба қатысушылары өзара әрекеттесу әдістерін анықтайды (кездесулер, әлеуметтік желілерде немесе мессенджерлерде топтар құру және т. б.); келесі кезеңде жоба қатысушылары бастама көтереді; жобаның негізгі идеяларын әзірлеу және ұйымдастыру

ГЭФ-тегі жыл сайынғы өзгерістер университеттің бастауыш сынып мұғалімдерінен жоғары біліктілікті талап етеді. Бастауыш сынып мұғалімі ғылым мен мектеп арасында делдал болып, ғылыми пәнді академиялық пәнге айналдырады. Болашақ мұғалімдердің оқу материалын құрылымдау идеяларын сауатты игеруі ғана оларға мақсатына жетуге мүмкіндік береді.

Бірлесіп оқыту әдістері оқушылар білім алмасу және ортақ зияткерлік күш-жігер арқылы бір-бірін үйрететін және бір-бірін үнемі өзін-өзі дамытуға ұмтылуға шақыратын бірегей ашық оқу ортасын қалыптастыруға ықпал етеді. Бірлесіп оқыту кезінде студенттер әртүрлі көзқарастарды қарастырады, осылайша өз идеяларын нақты тұжырымдайды және өз көзқарастарын қолдайды.

Бірлескен оқыту төрт негізгі қағидатқа негізделген: өзара іс-қимыл, оң өзара тәуелділік, жеке жауапкершілік, ынтымақтастықты ұйымдастыру.

Сонымен қатар, мектеп сабақтарында бірлесіп оқу Жалпы сыныптағы қарым-қатынасты жақсартып алмайтындығын түсіну керек. Мұғалім оқушыларды мұғалім қалағандай отырғызбауы керек. Оқушылар өздері үшін өздерін жайлы сезінетін нақты топты дербес анықтауы керек. Дәл осы фактор оқушының бұрын сөйлескен топты таңдайтынын анықтайды.

Мектеп сабақтарында бірлесіп оқу процесінде бір мезгілде өзара әрекеттесу туралы есте сақтау қажет. Әрине, сабаққа бөлінген уақыттың көп

бөлігін тек мұғалім айтады. Бірақ студенттердің мұғаліммен өзара әрекеттесуіне уақыт бөлу керек. Бұл уақыт бәрімен сөйлесуге нақты мүмкіндік береді, бұл студенттер үшін Оқу уақытының жалпы өнімділігін едәуір арттырады. Мектеп сабақтарында оқушылар бір-бірімен өсіп келе жатқан динамикамен байланысады. Бұл студенттерге бүкіл сынып алдында өнер көрсетуді бастамас бұрын үлкен сенімділік береді.

Бірлескен оқытуды ұйымдастыру кезінде негізгі принциптерді сақтау қажет.

1. Оқушылардың топтарын сабақ басталғанға дейін, әрине, оқушылардың психологиялық үйлесімділігін ескере отырып, мұғалім құруы керек. Әр топта мықты оқушының, орташа және әлсіз, сонымен қатар қыздар мен ұлдардың болуын қамтамасыз ету қажет екенін түсіну керек. Егер топ бірнеше сабақ ішінде ерекше үйлесімді, тату жұмыс істесе және оның құрамын өзгертудің қажеті болмаса. Егер жаттығу қандай да бір себептермен қосылмаса, онда топтың бастапқы құрамы сабақтан сабаққа дейін өзгеруі керек;

2. Топқа бір тапсырма берілуі керек, бірақ оны орындау барысында рөлдер тікелей осындай топтың жұмыс істейтін мүшелері арасында бөлінуі керек.

3. Бір оқушының ғана емес, бүкіл топтың жұмысын бағалау маңызды. Сонымен қатар, кейбір жағдайларда студенттерге өз жұмыстарының нәтижелеріне тәуелсіз баға беруге болады; мұғалімнің өзі студенттік топтың мүшесін таңдауы керек, ол орындалған тапсырма үшін есеп беруі керек. Кейбір жағдайларда бұл лауазымға әлсіз студент тағайындалуы керек.

Мұғалімнің жұмысы, шын мәнінде, студенттерге әртүрлі педагогикалық әсер етеді. Мұғалімнің оқушылармен іскерлік қарым-қатынасы оқу процесінің алғашқы күндерінен басталуы керек. Қазіргі орыс педагогикасы жағдайында студенттердің бірлескен жұмысы өте сирек кездеседі. Бұл болашақта теріс нәтижелерге әкеледі. Мұндай жұмыс болмаса, студенттер басқа студенттердің қызметіне ерекше назар аудармай, тыныш отыруға дағдыланады. Ол мұғалімді тыңдайды, бірақ оқу материалының негізгі мәнін түсінбейді.